

EUROREGIONALNA WSPÓŁPRACA MIAST PODZIELONYCH NA ZACHODNIM POGRANICZU POLSKI – ZNACZENIE DLA ROZWOJU TURYSTYKI

MARIANNA GRETA¹, JACEK OTTO²

Politechnika Łódzka
Wydział Zarządzania i Inżynierii Produkcji

¹ e-mail: marianna.greta@p.lodz.pl

² e-mail: jacek.otto@p.lodz.pl

SŁOWA KLUCZOWE

euroregion, euroregionalne miasta podzielone, turystyka euroregionalna

STRESZCZENIE

Funkcjonowanie od ponad dwudziestu lat polskich euroregionów spowodowało różnicowanie i ciągle wzbogacanie form współpracy w ich ramach. Dotyczy to zwłaszcza zachodniego pogranicza Polski, gdyż mamy tutaj jako partnera euroregionalnego inicjatora tej formy współdziałania, tj. stronę niemiecką. Nastąpiła tu m.in. specjalizacja euroregionalna w postaci zaistnienia tzw. miast podzielonych (Gubin–Guben, Zgorzelec–Görlitz, Słubice–Frankfurt nad Odrą). Wśród wielu kierunków współpracy prym wiodą działania sprzyjające rozwojowi turystyki i rekreacji, które przyczyniają się do aktywizacji peryferyjnych regionów granicznych i podnoszenia wskaźników rozwojowych.

Wprowadzenie

Istnienie i funkcjonowanie miast podzielonych nie jest niczym nowym, ponieważ w historii rozwoju stosunków ekonomicznych (choć nie tylko, bo są to także stosunki historyczne, społeczne czy polityczne) można spotkać wiele takich przykładów. I co więcej – ta struktura funkcjonalna przybierała różne nazwy, np. miasta pary, miasta siostrzane czy miasta partnerskie albo nawet miasta bliźniacze (Jończak, 2012, 2013). Jest to zatem pojęcie bardzo pojemne obejmujące zasięgiem zarówno miasta bezpośrednio stykające się ze sobą, jak i geograficznie oddalone, z różnych państw, powiązane umowami o współpracy w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego.

Natomiast od kiedy zaczęły powstawać euroregiony, nadały szczególny charakter miastom podzielonym i stworzyły niepowtarzalne uwarunkowania rozwojowe. Należy tu jednak zaznaczyć, że euroregiony są fenomenem europejskim i „własnością” Unii Europejskiej (UE), a zatem miasta podzielone euroregionalne też mają te wyjątkowe i niepowtarzalne cechy, co m.in. odzwierciedla się już w europejskich projektach wspólnie realizowanych np. Europa-Miasto, Dwu-Miasto, jedno miasto dwóch narodów albo nawet w potocznym nazewnictwie euromiasta. Nazewnictwo powyższe weszło w powszechne użycie w związku z euroregionalizacją. Euroregiony nadały miastom podzielonym szczególnego charakteru i możliwości rozwojowych przez edukację, gospodarkę, infrastrukturę, marketing miejski, turystykę czy administrację. Dopiero w euroregionach można zaobserwować wyjątkowe znaczenie tym miast, bo tu dopiero rozwija się świadome i celowe partnerstwo jako jednego miasta dwóch narodów.

Temat przyjęty do realizacji w tym opracowaniu jest dość szeroki, dlatego zostanie zawężony do wyboru pewnych zagadnień. Celem opracowania jest m.in. przedstawienie znaczenia wybranych euroregionalnych miast podzielonych z zachodniego pogranicza Polski dla aktywizacji peryferyjnych regionów granicznych przez turystykę. Spośród miast podzielonych zostaną przedstawione pary miast: Zgorzelec–Görlitz, Gubin–Guben i Słubice–Frankfurt nad Odrą, funkcjonujące odpowiednio w euroregionach Nysa, Sprewa–Nysa–Bóbr i Pro Europa Viadrina. Załączki partnerstwa i współpracy tych miast istniały wprawdzie od dawna, ale dopiero euroregiony przyspieszyły i pogłębiły współpracę, spowodowały, że jest ona ciągła, profesjonalna i realizowana we wspólnie opracowanych długookresowych strategiach rozwojowych, w których turystyka stanowi istotny łącznik i czynnik rozwojowy.

Ze względu na obszerność tematu skoncentrowano się na następujących zagadnieniach takich jak:

- przedstawienie istoty euroregionalizacji, a w jej ramach miast podzielonych,
- przedstawienie przykładów (wcześniej wspomnianych) miast podzielonych zachodniego polskiego pogranicza w kontekście znaczenia dla turystyki uwzględnianej w strategiach rozwojowych.

Istota euroregionu i euroregionalizacji

Euroregiony stanowią formę współpracy transgranicznej o wyższym poziomie zorganizowania i rozwoju, którą wyznacza sformułowanie współpracy przez powołanie odpowiednich instytucji, w tym m.in. rady, sekretariatu i tematycznych grup roboczych. Każdy więc euroregion jest współpracą transgraniczną, ale nie każda współpraca transgraniczna jest euroregionem. Euroregion jest fenomenem europejskim ściśle związanym z powstawaniem Wspólnot Europejskich, które realizują dziś integrację w UE. Pierwsza struktura euroregionalna (Euregio) powstała w 1958 roku i miała głównie na celu łagodzenie antagonizmów wynikających z sąsiedztwa i dzielącego charakteru granic państwowych. Od tego czasu nastąpił dynamiczny rozwój euroregionów tak w aspekcie ilościowym, jak jakościowym, tzn. celów i zadań powierzonych euroregionalizacji. Na początku w euroregionach specjalizowała się Europa Zachodnia, która przeszczepiła ideę euroregionalizacji

na grunt Europy Środkowo-Wschodniej. I tu najbardziej podatnym gruntem stały się głównie polskie obszary graniczne. Przyczyn tego stanu rzeczy było wiele, ale jednym z najistotniejszych stało się sąsiedztwo z Niemcami jako pomysłodawcą na zintegrowaną Europę przez euroregiony. W tym niemieckim pomycie euroregiony miały pobudzić poczucie wspólnoty i jedności, stać się przydatne przy budowaniu większej konstrukcji. W owej małej integracji (euroregionalnej) miała się urzeczywistnić duża integracja wspólnotowa będąca udziałem państw, a nie tylko ich regionów przygranicznych. Nie bacząc na dalsze losy dużej integracji, należy odnotować dobroczynne działanie euroregionów, które umacniały ją przez przeszło sześćdziesiąt lat.

Prawie wszystkie euroregiony zachodnioeuropejskie nawiązują w jakiś sposób do historycznie ukształtowanych struktur i stosunków, np. Euroregion Saar–Lor–Lux (niemiecko-francusko-luksemburski), który niegdyś stanowił dużą część wspólnego terytorium Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego, czy Euroregion Basiliensis, w którym współdziałają Szwajcarzy, Niemcy i Francuzi, chociaż w rzeczywistości wszyscy w tym regionie są przede wszystkim Allemannami (Greta, 2003, s. 97). Stare regiony zrosły się na nowo w euroregionach, a euroregiony nie są instytucją wymyśloną przez technokratów w Brukseli i stosowaną w ramach socjotechniki integracyjnej, jak to twierdzili ich przeciwnicy, zwłaszcza z krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Dzisiaj i tu euroregiony zagościły, dając się poznać jako struktury przyspieszające rozwój gospodarczy za pomocą różnych form działalności, w tym głównie turystyki, np. krajoznawczej, edukacyjnej, kulturowej, czy w celu podjęcia wspólnych przedsięwzięć o charakterze gospodarczym i kooperacyjnym.

Wprawdzie euroregiony nie dawały początku genezie miast podzielonych, gdyż te mogą nawet istnieć i istnieją poza euroregionami i współpracą transgraniczną. Jednak dopiero euroregion uwydatnia fenomen miast podzielonych, ich właściwe miejsce i wyzwania. Miasta podzielone bez euroregionu nie mają odpowiednio dużej siły zespalandia i oddziaływania na funkcjonujący wokół nich obszar, a dalej na gospodarkę narodową.

Modelem i wzorcem dla euroregionalizacji były euroregiony zachodnioeuropejskie z udziałem prekursorskich podmiotów niemieckich. Badania tych euroregionów dowodzą, że w ich tworzeniu dają się wyróżnić pewne etapy, w których następnie euroregion osiąga zamierzone cele. W typowych euroregionach wzorcach pierwszym etapem rozwojowym była współpraca turystyczna, która miała pobudzić współpracę kulturową i tworzenie ośrodków informacji o sąsiadach, a dalej owocować współpracą gospodarczą, której turystyka pozostaje ważnym elementem rozwojowym. Można zatem powiedzieć, że turystyka euroregionalna była punktem startu do rozwoju, jak również jest jego dopełnieniem i uwieńczeniem.

Historia powstania i rozwoju euroregionalizacji wschodnio-środkoeuropejskiej dostarcza nam nieco innych spostrzeżeń, chociaż wniosek końcowy jest ten sam, że to turystyka euroregionalna jest głównym stymulatorem rozwojowym peryferyjnych regionów granicznych, źródłem wiedzy o sąsiedztwie i podstawą do przełamywania uprzedzeń. Euroregiony w Europie Środkowej i Wschodniej rozpoczęły rozwój od współpracy gospodarczej, której od początku towarzyszyła turystyka. Etapy rozwojowe tych obu euroregionalizacji, tj. „starej” zachodnioeuropejskiej i „młodej” wschodnio-środkoeuropejskiej, przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Etapy tworzenia euroregionów zachodnioeuropejskich oraz wschodnio-środkowoeuropejskich

Etapy rozwojowe euroregionalizacji zachodnioeuropejskiej	Etapy rozwojowe euroregionalizacji wschodnio-środkowoeuropejskiej
1. Turystyczna współpraca euroregionalna (1) ↓ (2) ↑	1. Współpraca gospodarcza (1) ↓ (2) ↑
2. Współpraca kulturowa – tworzenie ośrodków informacji o sąsiedztwie (1) ↓ (2) ↑	2. Współpraca w rozwijaniu więzi turystycznych, współpraca informacyjna i kulturowa (1) ↓ (2) ↑
3. Szeroko pojęta współpraca gospodarcza, w której głównym elementem rozwojowym pozostaje turystyka euroregionalna	3. Szeroko pojęta współpraca gospodarczo-społeczna, w której głównym elementem rozwojowym pozostaje turystyka euroregionalna

Źródło: opracowanie własne na podstawie Greta (2003, s. 131 i n.); http://wroclaw.stat.gov.pl/.../euroregiony_na_granicach_polski_2007.pdf (4.05.2007).

Mimo różnic w kolejności etapów rozwojowych w obydwu euroregionalizacjach turystyka jest priorytetem rozwojowym już po utworzeniu euroregionu, co znajduje wyraz w opiniowaniu celów rozwojowych euroregionu przez ludność euroregionalną.

Krótką charakterystyką środowiska euroregionalnego miast podzielonych – euroregiony Nysa, Sprewa–Nysa–Bóbr i Pro Europa Viadrina

Prezentowane tu euroregionalne miasta podzielone, tj. Zgorzelec–Görlitz, Gubin–Guben, Słubice–Frankfurt nad Odrą, leżą odpowiednio w euroregionach: Nysa, Sprewa–Nysa–Bóbr, Pro Europa Viadrina, na zachodnim pograniczu Polski, gdzie głównym partnerem euroregionalnym są Niemcy¹. Wszystkie należą do prekursorów euroregionalizacji wschodnio-środkowoeuropejskiej i powstały na początku lat 90. XX wieku. Na tych obszarach wypracowano założenia teoretyczne „nowej” euroregionalizacji, jak również zrealizowano jej pierwsze efekty praktyczne. Tereny objęte wyżej wymienionymi euroregionami należą do peryferyjnych regionów granicznych, ale mają duże drzemiące w nich bogactwo naturalne, zwłaszcza w interesującym nas obszarze szeroko pojętej turystyki. Obszary objęte euroregionami przedstawiono w tabeli 2.

Szczególne naturalne walory turystyczne koncentrują się na terenie Euroregionu Nysa, gdyż cały ten obszar należy do bardzo atrakcyjnych pod względem turystyczno-rekreacyjnym. Tę atrakcyjność zawdzięcza m.in. Górom Izerskim, Pogórze Łużyckiemu, Karkonoskiemu Parkowi Narodowemu, ciekawym formom skalnym (miasta skalne), jaskiniom i zbiornikom wodnym. Pod patronatem euroregionu powstała transgraniczna sieć euroregionalnych szlaków rowerowych, reaktywowanie połączenia kolejowego Jakuszyce–Harrachov otworzyło zaś wyjątkową ofertę dla narciarzy zjazdowych i biegowych. W euroregionie działają różne struktury organizacyjne dla turystyki, np. grupa robocza ekspertów turystyki czy podgrupa zajmująca się transportem rowerowym. Jednym z celów turystyczno-euroregionalnych jest stworzenie wspólnego regionu urlopowego. Działania w tym zakresie wprawdzie już rozpoczęto, ale konieczne jest przygotowa-

¹ W euroregionie Nysa oprócz przygranicznych obszarów z Niemiec współpracują także przygraniczne obszary z Czech.

nie m.in. wspólnej oferty turystycznej oraz połączenie jej z ofertą transgranicznej komunikacji publicznej (wspólnego biletu). W prace aktywnie włączają się miasta podzielone.

Tabela 2. Euroregiony – siedziby miast podzielonych

Euroregion Nysa miasto podzielone Zgorzelec–Görlitz	Euroregion Sprewa–Nysa–Bóbr miasto podzielone Gubin–Guben	Euroregion Pro Europa Viadrina miasto podzielone Ślubice–Frankfurt nad Odrą
Strona polska: miasta i gminy z województwa dolnośląskiego i lubuskiego. Strona niemiecka: gminy z powiatów Oberlausitz, Löbau-Zittau, Bautzen, Hoyerswerda, Görlitz. Strona czeska: gminy z powiatów Liberec, Česka Lipa, Jablonec nad Nisou Semily i Děčín	Rozciąga się od Cottbus na zachodzie po Zieloną Górę na wschodzie i obejmuje powiaty i gminy z województwa lubuskiego oraz część landu brandenburskiego. Strona polska: powiaty (wraz z gminami) krośnieński, nowosolski, świebodziński, wschowski, zielonogórski, żagański, żarski, gmina Cybinka i Torzym oraz gmina Zbąszyn, która należy do województwa wielkopolskiego. Strona niemiecka: powiat Sprewa–Nysa, miasto Cottbus	Obejmuje miasta i gminy położone w województwie lubuskim (po części i wielkopolskim). Należy tu gmina Cybinka, która również jest członkiem Euroregionu Sprewa–Nysa–Bóbr. Po stronie niemieckiej wchodzi w skład euroregionu miasto na prawach powiatu Frankfurt nad Odrą i dwa powiaty z landu Brandenburgia (Märkisch, Oderland i Oder-Spree)
Powierzchnia 12 805 km ²	Powierzchnia 8709 km ²	Powierzchnia 4518 km ²

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.euroregion-nysa.pl/>; <http://www.euroregion-snb.pl/>; <http://euro-regiony.enginepro.pl/>; <http://www.euroregion-viadrina.pl> (1.06.2017).

Natura obdarzyła Euroregion Nysa ciekawym bogactwem turystycznym w krajobrazach, zabytkach, wodach mineralnych i leczniczych, lasach i wrzosowiskach. A zatem są tu doskonałe warunki dla rozwoju turystyki euroregionalnej i jej oferty na zewnątrz. Jednak pewnym słabym ogniwem w turystyce jest wciąż niezadawalająca jakość usług i brak pełnej oferty produktów turystycznych, a niektóre obszary nie dysponują jeszcze odpowiednio rozwiniętą infrastrukturą turystyczną, a bariera językowa może powodować niewystarczającą promocję produktów w poszczególnych językach.

Bogatym potencjałem turystycznym dysponują także kolejne dwa euroregiony. I tak, w Euroregionie Sprewa–Nysa–Bóbr dominuje ciekawy krajobraz polodowcowy z płaskimi dolinami rzecznyymi i równinnymi powierzchniami oraz piaszczystymi glebami, na których przeważają lasy. Liczne parki krajobrazowe (np. Łagowski, Gryżyński), rezerwaty, zabytki i szlaki turystyczne (zwłaszcza po niemieckiej stronie) stwarzają niepowtarzalne warunki dla rozwoju turystyki. Trudno nie wspomnieć o takich euroregionalnych atrakcjach turystycznych, jak zaporą wodną w Spremberg, specyficzny krajobraz stawów w Peitz, ogród różany w Forst czy tradycyjne miejsca wypoczynku w Guben oraz łużyckie zwyczaje ludowe pielęgnowane w miastach i w izbach regionalnych, a także świadectwa historii Serbołużyczan. Rozwijający się w euroregionie przemysł drzewny, szklarski, ceramiki budowlanej i powstające przedsiębiorstwa ściągają kapitał zagraniczny (np. szwajcarski – Kronopol w Żarach), co tworzy dodatkowe wyzwania, aby zagospodarować właściwie także potencjał turystyczny. Należy też wspomnieć o bardzo bogatym potencjale naukowo-badawczym euroregionu kreowanym przez dwa uni-

wersytety – Zielonogórski i Brandenburski Uniwersytet Techniczny w Cottbus, także liczne szkoły wyższe, instytuty i ośrodki badawcze. Ów kapitał tworzy szerokie możliwości rozwojowe w zakresie badań nad gospodarką, polityką i problemami społecznymi, a jednocześnie jest wyzwaniem do zacieśniania współpracy i rozwoju turystyki, która wpływa na poprawę warunków socjalno-bytowych i jest magnesem przyciągającym ludność z obszarów spoza euroregionu.

Euroregion Pro Europa Viadrina zajmuje część Niziny Środkowoeuropejskiej, na której ukształtowanie miał wpływ ostatni okres lodowcowy. Krajobraz jest tu urozmaicony: pagórki morenowe, lasy iglaste, dębowe, bukowe, wiele jezior i malownicze rzeki. Atrakcją turystyczną są liczne rezerваты, np. w polskiej części Drawieński Park Narodowy z unikatowymi gatunkami flory i fauny czy Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy oraz Rezerwat Faunistyczny Słońsk jako jeden z najważniejszych europejskich rezerwatów wodno-błotnych i ornitologicznych. Po stronie niemieckiej na uwagę zasługuje zwłaszcza rezerwat przyrody na nizinie Bachtal.

Obszary euroregionalne bogate są także w liczne zabytki, które tworzą kościoły, pałace i zamki. Godne uwagi są fragmenty murów obronnych, system fortyfikacji Międzyrzeckiego Regionu Umocnionego, gdzie w budynkach i w podziemnych korytarzach mieści się utworzony w 1980 roku rezerwat nietoperzy. Osobliwością niemieckiej części euroregionu są duże gminy położone w pobliżu Berlina, tzw. Pierścień Berliński, a geograficzne położenie w centrum Europy nadaje euroregionowi duże znaczenie komunikacyjne².

Historia tych terenów euroregionalnych jest typowa dla obszarów przygranicznych. Granice na przestrzeni wieków się zmieniały, stanowiły kresy sąsiadujących tu państw, były przedmiotem najazdów i waśni oraz plądrowania podczas długoletnich wojen, a także nękane przez epidemie i kataklizmy. Kością niezgody okazywały się wzajemne uprzedzenia m.in. podsycane z tytułu przynależności do różnych organizmów państwowych. I choć istniała tu naturalna więź i sąsiedztwo, owe bariery paraliżowały jednak możliwości współpracy. Natomiast euroregionalizacja odkryła na nowo drzemiące naturalne powiązania wynikające z sąsiedztwa, zmieniając dzielący charakter granic w przyjazny dający możliwości współpracy, w której turystyka stanowi zarówno punkt wyjścia, jak i dojścia do apogeum korzyści i możliwości. W euroregionach liczą się bowiem sprawy ludzkie, sprawy dnia codziennego, a inne wymiary i aspekty narodowe, ponadnarodowe czy integracyjne schodzą na plan dalszy.

Miasto podzielone Zgorzelec–Görlitz w Euroregionie Nysa w aspekcie rozwoju turystyki

Najnowsza historia miast podzielonych Zgorzelec–Görlitz dowodzi, że od 1945 roku miasta te dzieliła granica państwowa i hermetyczny podział utrudniający zbliżenie i wzajemną współpracę, co skutkowało licznymi barierami, zwłaszcza językowymi, kulturowymi, społecznymi czy gospodarczymi, które mogłaby z powodzeniem przełamać turystyka. Przełom 1989/1990 w Niemczech, powstanie euroregionu Nysa (1991), a potem wejście Polski w struktury zjedno-

² Ogólne informacje o euroregionach siedzibach miast podzielonych zaczerpnięto i opracowano na podstawie źródeł elektronicznych podanych pod tabelą 2.

czonej Europy (2004) zbliżyły te miasta ponownie ku sobie jako „jedno miasto dwóch narodów”. Od tego czasu zainicjowano wiele wspólnych działań i projektów z różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Od 1994 roku współpracują ze sobą urzędy miast w tzw. Komisji Koordynacyjnej, a ich parlamenty obradują wspólnie, wytyczając główne kierunki dalszego rozwoju obu partnerów znajdujące wyraz w opracowywaniu długookresowych strategii rozwojowych.

Nową erę dla partnerów w charakterze euromiast otworzyła umowa z 1998 roku obejmująca i precyzująca współpracę w takich dziedzinach, jak gospodarka miejska, ochrona środowiska, zdrowie publiczne i opieka społeczna, kultura, turystyka, młodzież, edukacja i sport, administracja budowlana i służby komunalne. Postępy we współpracy, w tym szczególnie w euroregionalizacji, doprowadziły do powołania grupy roboczej złożonej z przedstawicieli urzędów miast Zgorzelec i Görlitz oraz spółki Europastadt Görlitz/Zgorzelec GmbH zajmującej się rozwojem miast i turystyki. Ich działania i postępy w euroregionalizacji doprowadziły do przyjęcia „Koncepcji rozwoju gospodarczego dla Euroregionu Nysa” oraz „Koncepcji Europa-Miasto”. W ramach tych programów realizowane są różne projekty, w których priorytety dotyczą szerokiego wachlarza zagadnień, a wystarczy wymienić choćby niektóre:

- funkcjonowanie specjalnej strefy ekonomicznej dla rozwoju zwłaszcza branży rolno-spożywczej;
- wspólne projekty budowlane w miastach podwójnych (terminal odprawy celnej Faktor, przejście graniczne Jędrzychowice–Ludwigsdorf, most staromiejski między miastami);
- tworzenie programów rozwoju miast obejmujących wszystkie dziedziny życia miejskiego i marketingu miast i turystyki;
- wspólne kształtowanie nabrzeży Nysy i budowy mostu staromiejskiego;
- opracowanie projektów pilotażowych przekazywania informacji między administracjami Polski i Niemiec;
- wspólne zagospodarowanie zasobów, w tym także zabytków;
- tworzenie wspólnych programów ochrony środowiska;
- promowanie kontaktów transgranicznych;
- tworzenie struktur administracji publicznej zgodnie ze standardami unijnymi (Przybyła, 2000, s. 212).

W ramach programu „Europa-Miasto” jest zaplanowanych i realizowanych wiele projektów o różnych priorytetach i działania. Z punktu widzenia interesującej nas tematyki należy podkreślić projekt „Turystyka od atrakcji poznawanych pocztą pantoflową po ulubione miejsca szerokiej publiczności”. Przedsięwzięcia podjęte w ramach projektu spowodowały m.in., że najbardziej na wschód wysunięte miasto Niemiec (Görlitz) wraz ze swoim „bliźniakiem” Zgorzelcem stały się za pośrednictwem poczty pantoflowej atrakcją turystyczną i zyskały szerokie grono zainteresowanych wśród mieszkańców saksońskich miast. Odrestaurowana starówka Görlitz przyciąga różnego rodzaju turystów, w tym także jednodniowych, oraz uczestników różnych spotkań i konferencji, a dalej zachęca do odwiedzenia Zgorzelca. Statystyki informują, że wraz z podjęciem działań w ramach turystyki pantoflowej o 10% w ujęciu rocznym wzrosła liczba

turystów odwiedzających te miasta. Wynik odzwierciedla wzrastające zainteresowanie miastem jako miejscem spędzania wolnego czasu.

W ramach przedsięwzięcia „Europa-Miasto Görlitz–Zgorzelec” realizowane są też inne projekty, jak np. „Jezioro Berzdorfer”. Jezioro to będące niezwykle atrakcją turystyczną znajduje się w południowej części miasta, na terenie byłej kopalni węgla brunatnego i zajmuje powierzchnię około 1 tys. ha. Na południowym brzegu jeziora powstaje port jachtowy oraz pole campingowe i golfowe. Jezioro Berzdorfer jako największy zbiornik wodny na terenie Saksonii jest doskonałą lokalizacją dla inwestorów podejmujących działalność hotelarską. Na znaczeniu zyskuje turystyka konferencyjna, co potwierdza odrestaurowanie na terenie Görlitz secesyjnej hali miejskiej, która stała się już Centrum Kongresowym Górnych Łużyc i Dolnego Śląska.

Wśród wielu projektów „Europa-Miasto” należałoby wspomnieć o tych, które pośrednio wspierają te o tematyce turystycznej, np. „Spotkania bez granic – handel detaliczny w Europa-Mieście”, który dotyczy Zgorzelca. Magnesem dla niemieckiej klienteli i turystów jest przede wszystkim targowisko z regionalnymi produktami oraz centra handlowe na obrzeżach Zgorzelca. Inny projekt to „W dobrym sąsiedztwie z miastem lustrzanym Zgorzelec”. W jego ramach 16 ha powierzchni miasta tworzy Podstrefę Zgorzelecką przynależną do Specjalnej Strefy Ekonomicznej Kamienna Góra. Jest to miejsce uprzywilejowane, przeznaczone dla przedsiębiorców, którzy osiedlają się na częściowo uzbrojonym obszarze terenów inwestycyjnych strefy. Dotyczy to zwłaszcza przedsiębiorców działających w szeroko pojętej branży turystycznej, a głównie w gastronomii i hotelarstwie.

Mówiąc o aspekcie turystycznym wyzwań i możliwości miast podzielonych, nie sposób nie wspomnieć o ich działalności marketingowej, gdyż tworzą wspólny marketing miast, którego celem jest spopularyzowanie tych miast jako niepowtarzalnego produktu konkurencji międzynarodowej oraz zacieśniania kontaktów między mieszkańcami euroregionu. W tym celu obydwie miasta przygotowały plany pracy obejmujące strategię współpracy wewnątrz i na zewnątrz euromiast, wydają materiały reklamowe, broszury miejskie, dwujęzyczny kalendarz imprez oraz postanowiły wpisać na listę ciągłych już imprez, np. „My dzieci Nysy”, Galeria na Moście, Festiwal Teatrów Ulicznych, Spotkania Rodzin Muzykujących czy Bieg Miejski Europa-Miasta³.

Dobrze rozwijająca się i wielokierunkowa współpraca miast podzielonych powoduje, że myślą one o siostrzanej przyszłości, przyjmując do realizacji projekt „Miasto 2030 – wspólna wizja rozwojowa dla Europa-Miasta Zgorzelec–Görlitz” oraz strategię zagospodarowania przestrzennego w ramach Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020.

Miasto podzielone Gubin–Guben w Euroregionie Sprewa–Nysa–Bóbr w aspekcie rozwoju turystyki

Podwójne miasto Gubin–Guben w Euroregionie Sprewa–Nysa–Bóbr stanowiło niegdyś wspólny organizm miejski, jednak burzliwe dzieje historyczne doprowadziły do jego podziału (1945) na

³ Program Europa-Miasta opracowano na podstawie <https://www.kooperation-ohne-grenzen.de/location/gemeinsame-wirtschaftsfoerderung-wspolny-rozwoj-gospodarczy-goerlitzzgorzelec/> (20.05.2017)

dwa odrębnie funkcjonujące organizmy. Była to bardzo słabo zaludniona i peryferyjna okolica, której szanse rozwojowe w wyniku współpracy transgranicznej przywrócił euroregion (1993).

Rozwijająca się współpraca miast Gubin–Guben skłoniła władze miejskie do jej uporządkowania i intensyfikacji. W 1998 roku przyjęły one dokument zakładający stworzenie zintegrowanego systemu przestrzennego obu miast z następującymi celami:

- stworzenie funkcjonalnej przestrzeni śródmiejskiej i reorganizacja zieleni,
- odbudowa Rynku Staromiejskiego w Gubinie,
- budowa deptaków miejskich wzdłuż Nysy oraz budowa nowych przepraw mostowych i ciągów pieszych łączących bliźniacze miasta.

Te proste nici współpracy dały początek szerszym powiązaniom, w których ramach miasta partnerskie podjęły różne przedsięwzięcia:

- współpracę nad tworzeniem wspólnej dla Gubina i Guben infrastruktury technicznej;
- utworzenie w pobliżu przejścia granicznego w Gubinku Gubińsko-Gubieńskiego Parku Przemysłowego;
- utworzenie Międzynarodowej Szkoły Wyższej z profilem technicznym;
- zagospodarowanie Gubieńskiej Wyspy Teatralnej w celach rekreacyjno-turystycznych;
- tworzenie w obu miastach wspólnej komunikacji miejskiej;
- opracowanie wspólnej koncepcji na zagospodarowanie byłych obiektów wojskowych na terenie Gubina jako atrakcji turystycznej;
- budowę ciągów pieszo-rowerowych celem połączenia najważniejszych punktów turystycznych w Gubinie i w Guben, zapewniających historycznemu centrum miast podzielonych nową jakością funkcjonalno-użytkową;
- modernizację parków i miejsc pamiątkowych o charakterze historycznym;
- stworzenie Ścieżki Sukienników;
- utworzenie miejsc dla odpoczynku, punktów komunikacyjnych oraz instalację tablic informacyjnych;
- oświetlenie drogi na starym mieście pomiędzy linią kolejową a Nysą, a także w parkach w Gubinie;
- opracowanie broszur informacyjnych dla turystów (Greta, 2013, s. 231).

Powyżej wskazano tylko na poszczególne dokonania euroregionalne podwójnych miast, które w sposób bezpośredni bądź pośredni przyczyniają się do rozwoju turystyki w tym interesującym regionie (o czym wcześniej wzmiankowano w opracowaniu). Turystyka jest tu główną dźwignią rozwoju, która przyciągnęła obcy kapitał i inwestorów, gdyż uczyniła ten region atrakcyjny dla osiedlania, podnosząc jakość życia.

Na szczególną uwagę zasługuje realizowany tu projekt „Zielona Ścieżka Gubin–Guben”, który jest osobliwością euroregionu. Ukazuje mieszkańcom i turystom zabytki, wyjaśnia sens rozwoju demograficznego, przybliża ludzi różnych narodowości, oferuje możliwość relaksu, tworzy struktury turystyczne i miejsca pracy⁴.

⁴ www.gubin.pl; www.guben.de (15.05.2017).

W działaniach perspektywicznych dla euroregionu przewidziane jest szczególne miejsce dla miast przygranicznych. W tabeli 3 zestawiono niektóre cele i działania w perspektywicznej strategii rozwojowej, które szczególnie uwzględniają bezpośrednie przedsięwzięcia z zakresu rozwoju turystyki lub pośrednio służące jej rozwojowi.

Tabela 3. Wybrane cele i działania dla miast Gubin–Guben w perspektywie rozwojowej według Studium polskiej części pogranicza Polski i Niemiec

Cele	Działania
Miasto Gubin–Guben jako subregionalny ośrodek obszaru transgranicznego Ziemi Lubuskiej i Brandenburgii	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie transgranicznej oferty usługowo-turystycznej: <ul style="list-style-type: none"> – poprawa jakości i rozbudowa bazy turystyki wodnej, pieszej i rowerowej, – budowa regionalnych ścieżek rowerowych w mieście i łączących miast podzielonych, – modernizacja szlaku wodnego na Nysie Łużyckiej z budową przystani kajakowej, – wzmocnienie usług sportu i rekreacji, poprawa oferty noclegowo-gastronomicznej, – budowa punktów widokowych na Wzgórzach Gubińskich, – przebudowa niektórych ulic. 2. Odbudowa i remont obiektów zabytkowych: <ul style="list-style-type: none"> – odbudowa kościoła farnego w euromieście Gubin–Guben i zagospodarowanie na potrzeby Centrum Spotkań Polsko-Niemieckich, – remont baszt zabytkowych i kamienic. 3. Spójność funkcjonalna miast na bazie wspólnej polityki przestrzennej: <ul style="list-style-type: none"> – opracowanie spójnych koncepcji rozwoju i planów zagospodarowania, – zintegrowana rewitalizacja miejskich terenów nadrzecznych Nysy Łużyckiej. 4. Wzmacnianie pozycji miast jako ośrodka usługowo-przemysłowego i akademickiego, w tym m.in. budowa filii Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz Brandenburskiego Uniwersytetu Technicznego w Cottbus
Poprawa dostępności transportowej w układzie międzynarodowym i ponadnarodowym	Rozwój powiązań drogowych, budowa dróg i mostu na Odrze w Miłsku oraz powiązań kolejowych
Gubin–Guben transgranicznym ośrodkiem przemysłowym	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa zagłębia węgla brunatnego Gubin-Brody. 2. Budowa Gubińskiego Parku Technologicznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.kooperation-ohne-grenzen.de/pl/instrumenty-wspolpracy/dwu-miasta/> (14.06.2017).

Cele, które służą pośrednio rozwojowi turystyki dwumiast (transport, inwestowanie w działalność przemysłową), stwarzają ramy rozwojowe dla pełnego rozwoju turystyki euroregionalnej, a ta z kolei tworzy ramy innych działań rozwojowych, i to sprzężenie zwrotne skutkuje rozwojem całego euroregionu jako siły napędowej tego peryferyjnego obszaru. Dotychczasowa współpraca miast partnerskich przyniosła wymierne efekty, co stanowi impuls jej kontynuowania. Obiecujące podstawy tworzy też Gubińsko-Gubiński Park Przemysłowy.

Miasto podzielone Słubice–Frankfurt nad Odrą w aspekcie rozwoju turystyki

Historia tych miast partnerskich jest podobna do dziejów innych polsko-niemieckich dwumiast i można ją skrótowo przedstawić: najpierw wspólne, potem podzielone i znów wspólne. Ta wspólnotowość ostatniego okresu została głównie reaktywowana i określona tu przez Euroregion Europa Viadrina funkcjonujący od 1993 roku. Euroregionalizacja stała się bodźcem do sformułowania nowych ram współpracy i jej priorytetów, które zebrano w jedenastu następujących punktach:

- cykliczne spotkania burmistrzów dla oceny współpracy i określania kolejnych działań;
- cykliczne spotkania o powyższej tematyce przedstawicieli władz miejskich;
- szeroka, wielostronna współpraca władz miejskich, w tym w promowaniu turystyki;
- współpraca, wzajemne informowanie się i współdziałanie w ważnych wydarzeniach społeczno-kulturalnych;
- współpraca gospodarcza, m.in. współpraca komunalna, tworzenie specjalistycznych grup roboczych, współpraca w ochronie środowiska naturalnego, w zakresie urbanistyki i rozwoju miast;
- wspólne działania dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa publicznego i zwalczania klęsk żywiołowych;
- rozwój i usprawnienie ruchu transgranicznego;
- współpraca w dziedzinie oświaty, nauki i kultury, kształcenia i doskonalenia zawodowego z wykorzystaniem infrastruktury Uniwersytetu Europejskiego Viadrina oraz Collegium Polonicum;
- wspólne imprezy sportowe, korzystanie z zaplecza sportowego i umacnianie więzi sąsiedzkich przez współpracę w dziedzinie sportu i turystyki;
- realizacja celów euroregionalnych i wykorzystanie pomocy strukturalnej;
- opracowanie koncepcji przyszłościowej promocji i rozwoju miast w kontekście europejskim, konkurencyjnym, innowacyjnym i globalnym^{5,6} (Mync, Szul, 1999, s. 190).

W priorytetach tych odnajdujemy wielopłaszczyznową współpracę gospodarczą, społeczną, ekologiczną, edukacyjno-naukową, kulturową czy sportowo-turystyczną. Szczególnym i niepowtarzalnym przedsięwzięciem Słubice–Frankfurt nad Odrą jest powołanie Stowarzyszenia Słubfurt jako lokalnej inicjatywy mieszkańców obu miast w celu tworzenia wspólnej przestrzeni miejsko-kulturowo-turystycznej dla aktywizowania wielokulturowej lokalnej przedsiębiorczości. Pod patronatem Słubfurt, jako oddolnej formy lokalnej współpracy bez interwencji administracyjnej, realizowano m.in. ciekawe projekty:

- „Miasto Europejskie”, którego celem był rozwój handlu, usług i współpracy kulturowo-turystycznej;
- „Przyroda – dziedzictwo – człowiek”, którego celem było poszanowanie dziedzictwa kulturowego i historii oraz środowiska naturalnego⁷ (Barański, 2009).

⁵ Jedenaście priorytetów w umowie z 11 maja 1993 r.

⁶ <http://slubice.pl?a=temat&id=8> (30.12.2016).

⁷ Informacje o Słubfurt zebrano i opracowano na podstawie <http://slubfurt.fundacja.org.pl/slubfurt/index.html> (12.06.2017).

Na uwagę zasługuje tu szczególny rodzaj rozwijanej turystyki euroregionalnej w formie turystyki edukacyjnej, której ton nadaje zwłaszcza współpraca Uniwersytetu Viadrina i Collegium Polonicum. Ponadto realizowane tu przedsięwzięcia turystyczne znalazły odzwierciedlenie w nagrodzonym w konkursie projekcie „Europejskie Dwumiaasto Frankfurt nad Odrą – Słubice”, a od 2005 roku działa tu inicjatywa „Niemcy – Kraj Pomysłów”. Inicjatorem powyższej inicjatywy były Niemcy, ale rozszerzona jest ona na cały euroregion.

Jak wielką wagę przywiązuje się w euroregionie do rozwoju turystyki, świadczy również powołanie Polsko-Niemieckiej Informacji Turystycznej we Frankfurcie, która uzyskała certyfikat jakości. Jest to rodzaj placówki informacyjnej dla turystów odwiedzających to europejskie dwumiaasto. Obroniła ona znak jakości nadawany informacjom turystycznym w Niemczech. Certyfikacja informacji turystycznej została wprowadzona u naszych sąsiadów zza Odry w 2006 roku i stanowi ważny element realizowanej przez Niemiecką Organizację Turystyczną polityki zarządzania jakością Systemu Informacji Turystycznej. Celem owej certyfikacji jest:

- stworzenie sieci standardowych jednostek informacji turystycznej współpracujących ze sobą na poziomie lokalnym, regionalnym i międzynarodowym;
- zapewnienie odpowiedniej jakości obsługi turystów przez jednostki informacji turystycznej;
- podnoszenie kwalifikacji pracowników zatrudnionych w branży turystycznej i jakości świadczonych usług⁸.

Certyfikacja polega na spełnieniu 40 kryteriów ocenianych przed wizytą oraz w trakcie wizyty przez „tajnego” turystę – klienta. Dotyczą one m.in. dostępności darmowych materiałów dotyczących Frankfurtu i Słubic, map rowerowych i informacji o atrakcjach regionu, oceny infrastruktury dla osób niepełnosprawnych. Ta ocena informacji euroregionalnej dwumiaast wypadła bardzo pozytywnie, tj. znacząco wyżej niż dokonywana w innych regionach Niemiec, co zobowiązuje do rozwoju tego kierunku i działań turystycznych.

W działaniach perspektywicznych dla euroregionu przewidziane jest szczególne miejsce dla miast przygranicznych. W tabeli 4 zestawiono niektóre cele i działania w perspektywicznej strategii rozwojowej, które szczególnie uwzględniają bezpośrednie przedsięwzięcia z zakresu turystyki lub pośrednio służące jej rozwojowi.

Tylko niektóre wybrane element perspektywicznej strategii rozwojowej świadczą, że nie pominięto w tej strategii zagadnień bezpośrednio lub pośrednio związanych z rozwojem turystyki, podobnie jak w poprzednich przedstawionych tu wcześniej euroregionach.

⁸ <http://www.slubice.pl/pl/wydruk?id=3382&cat=1&type=news> (12.06.2017).

Tabela 4. Wybrane cele i działania dla miast Słubice–Frankfurt nad Odrą w perspektywie rozwojowej według Studium polskiej części pogranicza Polski i Niemiec

Cele	Działania
Wzmocnienie i rozwój dwumiasta Słubice–Frankfurt nad Odrą	<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca transgraniczna, wspólny marketing miejski i turystyka europejskiego miasta bliźniaczego: <ul style="list-style-type: none"> – budowa transgranicznej sieci współpracy wspierającej lokalizowanie nowych przedsiębiorstw i przedsięwzięć w Słubicach i we Frankfurcie nad Odrą, – Słubicko-Frankfurckie Centrum Kooperacji, wsparcie projektów z zakresu gospodarki i turystyki, sportu, kultury i nauki języka sąsiada. 2. Wsparcie dla realizacji zadań Słubicko-Frankfurckiego Planu Działania 2010–2020. 3. Stworzenie i wdrożenie wspólnego produktu turystycznego. 4. Budowa i wdrożenie wspólnego drogowego miejskiego systemu informacyjnego. 5. Wspieranie sieci rozwoju w zakresie edukacji
Słubice–Frankfurt nad Odrą intermodalnym węzłem komunikacyjnym na polsko-niemieckim pograniczu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa i modernizacja dróg oraz połączeń drogowych. 2. Rozwój połączeń kolejowych w układzie ponadregionalnym i międzynarodowym oraz stworzenie korzystnej transgranicznej taryfy cenowej. 3. Modernizacja zabudowy regulacyjnej na Odrze, rozwój portu śródlądowego i przekształcenie go w centrum logistyczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.kooperation-ohne-grenzen.de/pl/instrumenty-wspolpracy/dwu-miasta/> (14.06.2017).

Kilka uwag na marginesie prowadzonych badań empirycznych

Zainteresowanie euroregionami jako lokomotywami rozwoju obszarów peryferyjnych jest w Europie powszechne. Dotarło ono i do Polski, odkąd rozpoczął się na naszych pograniczach proces euroregionalizacji. Skłoniło to autorów opracowania do podjęcia badań empirycznych w celu uzyskania informacji o rzeczywistych efektach euroregionalizacji. Badania takie rozpoczęto i są prowadzone wśród władz samorządowych oraz ludności lokalnej. W tym miejscu można by już wskazać na pewne zarysowujące się prawidłowości.

Wszyscy respondenci badań są świadomi istnienia „konstrukcji” miast podzielonych, którą aprobują i są jej zwolennikami w kontekście wielokierunkowego rozwoju współpracy na granicach państwowych. Są także świadomi środków pomocowych płynących z UE oraz faktu, że gdyby nie euroregionalizacja, to liczne przedsięwzięcia nie mogłyby dojść do skutku. Twierdzenie to popierane jest właściwym przekonaniem o „ściągnięciu” środków pomocowych przez euroregion. Badania empiryczne zachodniego pogranicza dowodzą, że obszary te postrzegane są przez ludność lokalną jako interesujące w kontekście rozwoju turystyki, a ponadto że ludność ta przywiązuje szczególną wagę do tego kierunku rozwojowego.

W tabeli 5 zestawiono efekty współpracy euroregionalnej miast podzielonych zachodniego pogranicza Polski.

Tabela 5. Efekty współpracy euroregionalnej miast podzielonych

Lp.	Wymieniane efekty	Procentowy udział wskazujący na dany efekt	
		wśród ludności	przez władze samorządowe
1	Ułatwianie samorządom gminnym i mieszkańcom dostępu do funduszy z UE	18,9	94,0
2	Ułatwianie realizacji projektów z funduszy	21,0	44,0
3	Promocja gospodarcza obszarów przygranicznych	13,2	64,0
4	Promocja turystyczna i rozwój turystyki	67,0	66,7
5	Udział w tworzeniu ponadgranicznych koncepcji rozwoju	11,0	52,4
6	Wspomaganie transgranicznej ochrony środowiska	17,0	74,2
7	Integrowanie działań w dziedzinie oświaty, nauki, kultury, wychowania	49,4	51,0
8	Poprawa komunikacji transgranicznej, rozwój ścieżek rowerowych, poszerzanie pasa gmin	65,0	21,4
9	Prowadzenie działań na rzecz rozwoju i utrwalenia integracji europejskiej	7,4	38,0

Brak sumowania do 100% wynika z możliwości udzielania wielu odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie prowadzonych badań empirycznych.

Wstępnie zebrane informacje dowodzą, że w euroregionach zachodniego pogranicza Polski zarówno ludność euroregionalna, jak i władze lokalne są zgodne co do konieczności turystycznego ukierunkowania rozwoju tych obszarów z udziałem aktywizującym miast podzielonych. Ponadto ludność euroregionalna skupiła uwagę na konkretnych efektach, podczas gdy władze lokalne widzą w euroregionach możliwość realizacji wyzwań ogólnointegracyjnych i europejskich⁹.

Podsumowanie

Zgodnie z celem opracowania przyjętym we wstępie przedstawiono stan i realizowane kierunki współpracy trzech euroregionalnych miast podzielonych na zachodnim pograniczu Polski, podkreślając przede wszystkim ich walory turystyczne w tym względzie.

Euroregionalizacja pogranicza polsko-niemieckiego stworzyła nowe, korzystne warunki dla rozwoju peryferyjnych obszarów granicznych. Natomiast turystyka, będąc impulsem i dźwignią rozwojową, umożliwiła wielopłaszczyznowy rozwój koncentrujący się na wykorzystaniu naturalnego potencjału.

Wszystkie uwzględnione tu trzy euroregiony na obszarach, w których funkcjonują opisywane miasta podzielone, kryją w sobie naturalny potencjał. I chociaż euroregiony te są sąsiadami w sensie geograficzno-przyrodniczym, każdy z nich zachowuje jednak pewną odmienną pozwalającą na nieco odmienną realizację strategii rozwojowych w interesujących nas miastach

⁹ Fragment ten opracowano na podstawie badań empirycznych, które rozpoczęto na zachodnim pograniczu Polski w 2016 r.

bliźniaczych w aspekcie turystycznym. I tak, np. Zgorzelec–Görlitz wyróżnia się specyficzną i dotąd mało spopularyzowaną turystyką pantoflową. Gubin–Guben to miasto bliźniacze rozpoznawane głównie poprzez turystykę rowerową i zielone ścieżki. Z kolei Słubice–Frankfurt nad Odrą stawia na turystykę edukacyjną i szkoleniową z zachowaniem odpowiedniej jakości i certyfikacji. Jednak mimo tej specjalizacji turystycznej w miastach tych rozwija się turystyka krajoznawczo-rekreacyjna, kulturowa i służąca podejmowaniu działalności inwestycyjnej w celach gospodarczych. Wszystkie te odmiany turystyki mieszczą się w szeroko pojętej turystyce euroregionalnej. A dla rozwoju teje są sprzyjające warunki, np. transgraniczny potencjał turystyczny, walory naturalne, położenie nad rzeką, traktowanie miast bliźniaczych jako jednego organizmu w kontekście integracji europejskiej i pomocy strukturalnej, dogodne warunki rozwojowe związane z funkcjonującymi tu specjalnymi strefami ekonomicznymi, położenie na szlaku ważnych połączeń komunikacyjnych. Niemniej należy również pamiętać, że są pewne bariery do pokonania, które długo będą jeszcze obciążeniem dla pełnej realizacji zamierzeń i strategii rozwojowej, jak chociażby wciąż pozostawiająca nieco do życzenia infrastruktura turystyczna czy asymetria rozwojowa miast partnerskich na niekorzyść Polski, chociaż dużo już uczyniono, aby sygnalizowane bariery zostały opanowane i ograniczone do minimum, co można by uznać za ich wyeliminowanie. Eliminowanie barier i stymulowanie euroregionalnych procesów rozwojowych będzie zależeć od demografii. I mimo że po 2009 roku saldo migracji i przyrost naturalny uległy pewnej poprawie, wciąż niepokojący jest spadek ludności obszarów przygranicznych, która szuka lepszych warunków życiowych.

Literatura

- Barański, D. (2009). *Słubice: Zostań obywatelem i wyborcą Słubfurtu*. Pobrano z: http://gorzow.wyborcza.pl/gorzow-w/1,35211,6635525,Slubice_Zostan_obywatelem_i_wyborca_Slubfurtu.html. (12.06.2017).
- Greta, M. (2003). *Euroregiony a integracja europejska. Wnioski dla Polski*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Greta, M. (2013). *Euroregiony polskie w procesie integracji europejskiej oraz w przewyżczeniu peryferyjności i dysproporcji regionalnych*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Jończak, J. (2012). Integracja europejska w mikroperspektywie. Graniczne miasta bliźniacze w Europie Zachodniej i Środkowo-Wschodniej. *Studia Polityczne*, 4, 27–45.
- Jończak, J. (2013). Integracja i dezintegracja w Europie Środkowej. Graniczne miasta bliźniacze jako laboratoria współpracy transgranicznej. *Rocznik Integracji Europejskiej*, 7, 265–279.
- Mync, A., Szul R. (1999). *Rola granicy i współpracy transgranicznej w rozwoju lokalnym i regionalnym*. Warszawa: Europejski Instytut Rozwoju Lokalnego i Regionalnego, Uniwersytet Warszawski.
- Przybyła, Z. (2000). Współpraca Zgorzelca i Görlitz w dziedzinie infrastruktury technicznej. W: W. Malendowski, M. Szczepaniak (red.), *Euroregiony – most do Europy bez granic* (s. 212–214). Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.

Źródła internetowe

- <http://euroregiony.enginepro.pl/> (1.06.2017).
- <http://slubfurt.fundacja.org.pl/slubfurt/index.html> (12.06.2017).
- <http://wroclaw.stat.gov.pl/euroregiony-na-granicach-polski-2007-202/> (4.05.2007).

<http://www.euroregion-nysa.pl/> (1.06.2017).

<http://www.euroregion-pev.pl/> (1.06.2017).

<http://www.euroregion-snb.pl/> (1.06.2017).

<https://www.kooperation-ohne-grenzen.de/location/gemeinsame-wirtschaftsfoerderung-wspolny-rozwoj-gospodarczy-goerlitzzgorzelec/> (30.06.2017).

<http://www.kooperation-ohne-grenzen.de/pl/instrumenty-wspolpracy/dwumiasta/> (14.06.2017).

<http://www.slubice.pl/pl/wydruk?id=3382&cat=1&type=news> (12.06.2017).

<http://www.viadrina.org.pl/struktura.pl> (1.06.2017).

www.guben.de (15.05.2017).

www.gubin.pl (15.05.2017).

EUROREGIONAL CO-OPERATION OF THE DIVIDED CITIES ON THE WESTERN BORDER OF POLAND – IMPORTANCE FOR THE DEVELOPMENT OF TOURISM

KEYWORDS Euroregion, euroregional divided cities, euroregional tourism

ABSTRACT

Functioning of Polish euroregions for more than 20 years has resulted in differentiation and continuous enrichment of forms of cooperation within them. This is particularly true in the western borderland of Poland, because we have here a partner of the euroregional initiator of this form of cooperation, i.e. the German side. On this border it took place among others euroregional specialization in the form of the so-called: divided cities (Gubin–Guben, Zgorzelec–Görlitz, Słubice–Frankfurt on the Oder). Among the many directions of co-operation, the main are activities conducive to the development of tourism and recreation, which contribute to the activation of peripheral border regions and the raising of development indicators.

JEL CODE

3.6F